

УДК 316.4:330.3
JEL C10, C19, R11

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2021.45.0.4510>

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ЧИННИКІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ РЕГІОНАХ

Світлана Прийма

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: svitlana.pryima@lnu.edu.ua

У статті проаналізовано величини первинних показників, які характеризують соціально-економічні процеси у регіонах України та досліджено особливості їх динаміки. Аналіз проведено з використанням алгоритмів розрахунку базисного і ланцюгового коефіцієнтів зростання цих показників. Розрахунки вказаних коефіцієнтів виконано для 10 економічних і 13 соціальних первинних показників за період від 2013 до 2019 років. Результати розрахунків показали, що розвиток соціально-економічних процесів за досліджуваний період у всіх регіонах України децю погіршився. Хоча величини декількох показників-стимуляторів за цей період збільшилися. Розраховані значення ланцюгового коефіцієнта зростання більшості первинних показників вказують на те, що протягом останніх двох аналізованих років для значної кількості регіонів соціально-економічна ситуація поліпшилася. Результати виконаного аналізу будуть корисними для вироблення рекомендацій щодо удосконалення регіональної соціально-економічної політики управління вказаними процесами.

Ключові слова: соціально-економічні процеси, первинний показник, базисний коефіцієнт зростання, ланцюговий коефіцієнт зростання, регіон.

Постановка проблеми. З розбудовою ринкової економіки в Україні трансформуються її суспільні інтереси. Ефективний і стабільний розвиток процесу виробництва певних товарів чи надання послуг відбуватиметься тільки за умови покращення якості життя населення, підвищення рівня суспільного добробуту, демократичних перетворень у країні та інших позитивних соціальних змін. Розглянуті процеси тісно взаємопов'язані одні з одними. Причому зв'язки між цими та іншими соціально-економічними процесами є досить складними, що значною мірою обумовлено суперечливою природою людини. Тому досліджувати їх доцільно в сукупності.

Необхідною передумовою соціально-економічних перетворень в країні є формування ефективного державного управління. В сучасних умовах розвитку суспільства і економіки України, увага керівних органів держави має бути прикута до впровадження ринкових відносин в усіх сферах країни і вирішення нагальних соціальних проблем, які виявилися останнім часом. Адже, не завжди компетентне реформування вітчизняної економіки та вирішення соціальних питань, періодичні зміни у підходах до цього реформування, деякі інші управлінські помилки, привели до

значного поширення бідності і майнової диференціації населення, а також інших негативних наслідків.

Підґрунтям управлінських рішень, які виробляють державні керівні органи має бути інформація про стан об'єкта чи процесу управління на певний момент часу та тенденції і швидкість змін, які відбуваються в цьому об'єкті. Тому потрібні періодичні дослідження цих об'єктів. Треба вивчати стан цих об'єктів, напрям змін їх у часі і швидкість цих змін. Сказане відноситься і до управління соціально-економічними процесами як у країні загалом, так і в її регіонах.

Особливістю соціально-економічних процесів на сучасному рівні розвитку економіки і суспільства є їх складність і особливий динамізм. При дослідженні їх динаміки потрібно, зокрема, визначити швидкість з якою відбуваються зміни, тобто оцінити інтенсивність розвитку цих процесів. При цьому, з одного боку, потрібно всесторонньо оцінити ці процеси, а з іншого – процедура цього оцінювання має бути якомога простішою з найменшими затратами праці. До того ж варто знати як ведуть себе первинні чинники, які характеризують ці процеси. Ці чинники характеризують певні сторони досліджуваних процесів, тобто характеризують певні складові цих процесів. У зв'язку з цим, дана робота є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці у своїх дослідженнях, які пов'язані з вказаною проблематикою, більше уваги приділяли вивченню проблем соціально-економічного розвитку, економічних чи соціальних процесів окремо. Серед них можна назвати таких науковців як С. Бандур, Т. Заяць, І. Терон [1], А. Бурдун [2], М. Долішній [3], С. Злупко, В. Капітан [4], Коломійчук В., Л. Шевчук, С. Шульц [5], Е. Лібанова [6], В. Никончук [7], Г. Присенко, Є. Равікович [8], С. Радзієвська [9], А. Сімахова, Л. Тимошенко [10], Л. Транченко [11], І. Ярошенко [12], Приймак В.І. [14] та інші.

Державною службою статистики України періодично друкуються аналітичні огляди стану соціально-економічного розвитку регіонів України. Цей моніторинг виконується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики». Однак, цей аналіз проводиться окремо для одного чи декількох кварталів певного року, або цілого року. Відсутні аналітичні узагальнення цього розвитку за більші періоди часу. Наші наукові дослідження показали, що для вироблення рекомендацій управлінським органам доцільно вивчати соціально-економічні процеси в країні і її регіонах в певні проміжки часу і досліджувати тенденції розвитку цих процесів за більш тривалі як рік періоди. В роботі [13] розглянуто наше розуміння поняття «соціально-економічні процеси» і обґрунтовано необхідність вивчення таких процесів.

Постановка завдання. Враховуючи необхідність аналізу протікання соціально-економічних процесів в Україні, метою даної статті є: проаналізувати величини первинних показників (складових), які характеризують соціально-економічні процеси в регіонах України та дослідити особливості їх динаміки в регіонах для вироблення рекомендацій щодо удосконалення регіональної соціально-економічної політики управління вказаними процесами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під соціально-економічними процесами розуміють зміни в суспільстві і економіці, які відображаються на рівні життя учасників цих процесів, стабільності політичної і економічної ситуації в країні, умовах безпеки та захищеності її населення [13]. Ці процеси обумовлюють соціальні зміни, в яких відображаються соціально-економічні властивості ще й політичних

процесів. Досліджувані процеси тісно прив'язані до територій, стосовно яких вони розглядаються. Тому потрібно вивчати масштаби чи темпи соціально-економічних змін, які відбуваються в регіонах. Вони відображаються динамікою певних первинних показників.

Для дослідження розвитку соціально-економічних процесів у країні чи регіоні потрібна інформація про динаміку чинників, які визначають ці процеси. Проаналізуємо детальніше величини цих чинників в Україні і її регіонах та як вони змінювались протягом останніх років.

Щоб оцінити швидкість чи інтенсивність змін абсолютних величин деякого показника можна скористатись формулою обчислення ланцюгового чи базисного коефіцієнта зростання

$$k_{ij}^{ls} = \frac{x_{ij}^l}{x_{ij}^s}, \quad (1)$$

або темпу його зростання у відсотках:

$$T_{ij}^{ls} = k_{ij}^{ls} \cdot 100, \quad (2)$$

де k_{ij}^{ls} - коефіцієнт зростання j -го показника для i -го регіону в l -му періоді (моменті) часу щодо s -го періоду (моменту) часу;

T_{ij}^{ls} - темп зростання j -го показника для i -го регіону в l -му періоді (моменті) часу щодо s -го періоду (моменту) часу;

x_{ij}^t - значення j -го показника для i -го регіону за t -й проміжок (на t -й момент) часу.

У випадку коли значення $s = 0$, то знайдені коефіцієнти зростання будуть базисними, а коли $s = l - 1$ - ланцюговими [14].

Виконано аналіз динаміки 23 первинних показників, які характеризують соціально-економічні процеси протягом 2013-2019 рр. Причому 10 з цих показників можна віднести до економічних, а 13 до соціальних чинників. В процесі дослідження змін величин вартісних показників була врахована інфляція.

Аналіз розпочато з економічних чинників. У першу чергу досліджено динаміку валового внутрішнього продукту (ВВП) у розрахунку на одну особу населення для всієї країни і валового регіонального продукту (ВРП) у розрахунку на одну особу населення для м. Київ і областей України. Розраховані величини ланцюгових і базисних коефіцієнтів зростання цього показника для досліджуваного періоду подано в табл. 1.

Таблиця 1

Ланцюгові та базисні коефіцієнти зростання ВВП у розрахунку на одну особу населення в Україні і її регіонах для 2013-2019 рр.

Назва регіону	Ланцюгові						Базисний (2019/2013)
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Україна	0,951	0,905	1,029	1,029	1,039	1,039	0,984
Вінницька	0,950	0,880	1,168	1,024	1,085	1,127	1,223
Волинська	0,888	0,843	1,118	0,925	1,262	1,079	1,055
Дніпропетровська	0,895	0,835	1,047	0,937	1,116	1,093	0,895
Донецька	0,839	0,529	0,826	0,985	1,057	1,079	0,411
Житомирська	0,895	0,840	1,107	1,028	1,119	1,170	1,121
Закарпатська	0,861	0,810	1,024	0,917	1,152	1,128	0,850
Запорізька	0,859	0,879	1,160	0,967	1,093	1,054	0,975
Івано-Франківська	0,887	0,816	1,040	0,919	1,078	1,139	0,850
Київська	0,852	0,829	1,114	1,011	1,051	1,156	0,968
Кіровоградська	0,998	0,824	1,150	0,988	1,007	1,136	1,069

Луганська	0,815	0,413	0,654	1,083	0,844	1,086	0,219
Львівська	0,882	0,829	1,110	0,994	1,113	1,115	1,002
Миколаївська	0,950	0,799	1,167	0,989	1,047	1,075	0,986
Одеська	0,928	0,773	1,138	0,986	1,083	1,073	0,936
Полтавська	0,897	0,865	1,180	1,001	1,135	1,078	1,122
Рівненська	0,869	0,938	1,047	0,916	1,073	1,079	0,906
Сумська	0,934	0,825	1,178	0,920	1,067	1,133	1,009
Тернопільська	0,872	0,866	1,054	0,960	1,143	1,123	0,980
Харківська	0,896	0,817	1,107	1,022	1,054	1,157	1,010
Херсонська	0,930	0,810	1,189	0,991	1,078	1,075	1,029
Хмельницька	0,873	0,880	1,096	0,980	1,142	1,104	1,042
Черкаська	0,919	0,843	1,136	0,965	1,077	1,192	1,091
Чернівецька	0,900	0,786	1,049	0,941	1,169	1,099	0,897
Чернігівська	0,883	0,845	1,133	0,971	1,146	1,169	1,099
м. Київ	0,969	0,817	1,072	1,007	1,078	1,097	1,012

* Розраховано автором згідно статистичних даних

Як видно з табл. 1, ВРП збільшився за досліджуваний період у 12 областях України і у м. Києві. Причому найкраща ситуація була у Вінницькій області і дещо гірша – в Полтавській, Житомирській, Чернігівській і Черкаській областях. Найбільше за цей період зменшилася величина вказаного показника у Закарпатській, Івано-Франківській, Дніпропетровській та Чернівецькій областях. Зауважимо, що тут і в подальшому ми не будемо наголошувати на величині базисного коефіцієнта зростання досліджуваних показників для Донецької і Луганської областей оскільки після 2014 року змінилась територія, для якої статистичними органами держави подаються дані стосовно цих показників. Що стосується величин ланцюгового коефіцієнта зростання ВРП, то найбільшою майже для всіх регіонів вона була у 2016, 2018 і 2019 роках.

Другим з досліджуваних первинних показників є «Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення». У подальших викладках для вказаного і інших первинних показників будемо подавати тільки опис основних результатів наших розрахунків без наведення подібних до попередньої таблиць. Результати розрахунків базисного коефіцієнта зростання цього показника вказують на зменшення обсягів реалізованої промислової продукції у 2019 р., порівняно з 2013 роком. Величина цього базисного коефіцієнта за аналізований період була більшою від одиниці тільки для семи регіонів. Найбільшою вона спостерігалась для Вінницької і Чернівецької областей (відповідно 1,163 і 1,164), а найменшою – для Кіровоградської і Чернігівської областей (відповідно 0,649 і 0,683). Кількість регіонів у яких ланцюгові коефіцієнти зростання цього показника були більшими за одиницю, тобто вказували на його збільшення, була максимальною у 2016 році (18 регіонів), а далі почала зменшуватися і в 2019 р. становила всього три регіони.

Доповнюють аналіз динаміки обсягів виробництва такі показники як «Обсяг виробництва продукції сільського господарства на 100 гектарів сільськогосподарських угідь» та «Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення». Якщо базисний коефіцієнт зростання за досліджуваний період другого з цих показників був меншим за одиницю тільки для 8 областей, то першого з них – для всіх регіонів України. Причому найбільшою величиною цього коефіцієнта першого з вказаних показників була у Закарпатській (0,883) і Вінницькій (0,525) областях, а у всіх інших регіонах країни – була меншою 0,5. Тобто обсяг виробництва продукції

сільського господарства за досліджуваний період майже у всіх регіонах України зменшився більше, як у два рази.

Якщо у 2014 році величина ланцюгового коефіцієнта зростання першого з двох останніх показників була більшою за одиницю для семи областей, то у 2015 – тільки Закарпатської, 2016 – Вінницької, 2018 – Київської, Кіровоградської, Полтавської і Черкаської, а 2019 – Донецької, Запорізької і Луганської областей. У 2017 р. величина вказаного коефіцієнта була меншою за одиницю для всіх областей України.

Обсяги виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення різко зростали починаючи з 2016 р. На це вказує величина ланцюгового коефіцієнта зростання цього показника як для цілої країни, так і для окремих її регіонів. Якщо величина цього коефіцієнта була більшою одиниці у 2014 і 2015 рр. відповідно для двох і п'яти регіонів, то у 2016-2019 рр. – для 17, 20 і 22 регіонів країни.

Розвитку економіки сприяють інвестиційні вкладення в неї. Тому аналіз досліджуваних процесів доцільно виконувати з урахуванням динаміки показників «Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку року» і «Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування». Слід зауважити, що за досліджуваний період кількість регіонів у яких відбулося зростання цих показників було дуже мале. Величина базисного коефіцієнта зростання першого показника була більшою за одиницю у семи регіонах, а другого – тільки у Миколаївській (1,127), Полтавській (1,160) і Чернігівській (3,756) областях. Найменше значення цього коефіцієнта для першого показника було у Івано-Франківській (0,598), Одеській (0,586) і Чернівецькій (0,519), а другого – Дніпропетровській (0,442), Кіровоградській (0,541), Рівненській (0,461), Сумській (0,499), Харківській (0,370) і Черкаській (0,427) областях. Щодо ланцюгового коефіцієнта зростання, то для першого з цих показників кількість регіонів, для яких величина його була більшою за одиницю спочатку збільшувалась від одного у 2014 р. до двадцяти у 2016 р., а далі зменшувалась до тринадцяти у 2019 р. Кількість регіонів, для яких величина цього коефіцієнта для другого показника була більшою за одиницю збільшувалась від одного у 2014 р. до дев'ятнадцяти у 2017 році та двадцяти трьох у 2019 р.

Надто диференційованою за роками і регіонами є величина показника «Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції». На це вказують відповідні величини ланцюгового коефіцієнта зростання цього показника, серед яких є в кілька разів більші чи менші одиниці. В результаті, величина базисного коефіцієнта зростання цього показника за досліджуваний період є більшою одиниці тільки для Кіровоградської (1,714), Черкаської (1,417) і Чернігівської (1,929) областей, а найменшою для Житомирської (0,078), Полтавської (0,028), Хмельницької (0,043) областей і м. Києва (0,091).

Динаміка первинного чинника «Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення» також певною мірою відображає перебіг соціально-економічних процесів в країні і її регіонах. Розрахунки показали, що у 2014-2015 рр. величина цього показника в Україні і більшості регіонів зменшувалась, в наступні два роки збільшувалась, а далі знову незначно зменшилася. Кількість регіонів, для яких величина ланцюгового коефіцієнта зростання цього показника була більшою одиниці у 2014, 2015, 2017 і 2019 рр. відповідно становила 11, 1, 23 і 18 одиниць. Слід зауважити, що для єдиної Вінницької області величина цього коефіцієнта була більшою за одиницю для всіх досліджуваних років. В результаті величина базисного

коефіцієнта зростання цього показника за досліджуваний період для вказаної області була найбільшою і становила 2,245. Крім цієї області величина останнього коефіцієнта була більшою одиниці для 12 областей.

Останні два досліджувані нами економічні показники це «Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одиницю населення» і «Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення». Розрахунки показали, що перший з цих показників зменшувався у всіх регіонах протягом 2014 і 2015 рр., а далі з 2016 р. почав суттєво збільшуватись у деяких регіонах і в 2019 р. збільшення відбулося у всіх регіонах України. Базисний коефіцієнт зростання цього показника був меншим за одиницю тільки у Чернівецькій області, за винятком Донецької і Луганської областей. Для всіх інших регіонів України він був більшим одиниці, але не перевищував величини 1,35. Щодо другого з цих первинних показників, то його базисний коефіцієнт зростання був найменшим для Волинської (1,307), Житомирської (1,595) і Рівненської (1,556), а найбільшим для Київської (15,452), Львівської (7,211), Полтавської (6,891) і Дніпропетровської (6,699) областей. Ланцюговий коефіцієнт зростання другого з цих показників для більшості регіонів і України в цілому був найбільшим у 2015 р.

Аналіз соціальних показників розпочнемо з тих, які характеризують добробут населення. Враховуючи обмежений обсяг статті обмежимося двома показниками: «Наявний дохід населення у розрахунку на одну особу населення» і «Загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення». Якщо базисний коефіцієнт зростання першого з цих показників був меншим за одиницю майже для всіх регіонів України за винятком Дніпропетровської області (1,001) і м. Києва (1,029), то для другого з цих показників він не перевищував одиницю тільки для м. Києва (0,997). Ланцюговий коефіцієнт зростання першого з цих показників для всіх регіонів у 2014-2015 рр. не перевищував одиниці (зменшення величини показника), а в 2018-2019 рр. – більшим одиниці (збільшення величини показника). Для другого з вказаних показників цей коефіцієнт у 2015-2016 рр. був більшим одиниці для всіх регіонів України, а в інших досліджуваних роках був меншим одиниці тільки для одного-трьох регіонів.

Для дослідження того, як проходять процеси на ринку праці нами було розраховано коефіцієнти зростання для таких первинних показників: «Рівень безробіття населення у віці 15-70 років, розрахований за методологією Міжнародної організації праці (МОП) у відсотках до економічно активного населення» і «Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років розрахований за методологією МОП у відсотках до економічно активного населення». Щодо рівня безробіття, то він з 2013 по 2019 рік зріс майже у всіх регіонах України за винятком Київської (0,967), Львівської (0,915), Рівненської (0,833), Харківської (0,781), Черкаської (0,933) і Чернівецької (0,932) областей. Рівень зайнятості за цей період, навпаки, знизився майже у всіх регіонах за винятком Івано-Франківської (1,022), Харківської (1,010) і Чернівецької (0,972) областей. Російська агресія у 2014 р. суттєво вплинула на ситуацію на ринку праці.

Рівень розвитку соціально-економічних процесів характеризує показник «Частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств». За досліджуваний період відбулося збільшення величини цього показника у всіх регіонах України, а в деяких з них навіть у кілька разів. Так, базисний коефіцієнт зростання цього показника був найбільшим у Вінницькій (2,224), Волинській (2,188), Дніпропетровській (2,094), Івано-Франківській (3,029), Рівненській (3,169), Сумській (2,482) і Чернівецькій (2,206) областях. Хоча

кожного року в кількох регіонах відбувалось зменшення величини цього показника. Найбільше регіонів, в яких відбулося таке зменшення протягом року, було у 2019 р., а саме у Волинській (0,907), Житомирській (0,860), Запорізькій (0,991), Івано-Франківській (0,886), Кіровоградській (0,954), Миколаївській (0,932), Рівненській (0,936), Тернопільській (0,906), Хмельницькій (0,873) та Черкаській (0,961) областях.

Для оцінювання рівня медичного обслуговування населення і стану його здоров'я було вибрано такі показники: «Планова місткість амбулаторно-клінічних закладів на 10 тис. осіб населення», «Забезпеченість населення лікарями усіх спеціальностей» і «Середня очікувана тривалість життя при народженні». За досліджуваний період з 2013 по 2019 рік величини цих показників для більшості регіонів збільшилися. Так, базисний коефіцієнт зростання за цей період був меншим одиниці для першого показника у трьох регіонах (Вінницька, Рівненська область та м. Київ), другого – 10 (Дніпропетровська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська, Чернівецька) і третього – двох регіонах (Запорізька, Харківська) (усе без урахування Донецької і Луганської областей). Якщо для першого з вказаних показників величина цього коефіцієнта для деяких регіонів суттєво відрізнялася від одиниці (найбільша його величина була для Херсонської області і становила 1,238), то зменшення-збільшення двох останніх показників було незначне. Аналогічний висновок можна зробити і про ланцюговий коефіцієнт зростання цих показників.

Тенденції розвитку соціальних процесів у регіоні чи країні характеризує динаміка показника «Обслуговування громадян, які виявлені та які перебували на обліку у зв'язку зі складними життєвими обставинами і потребували надання соціальних послуг територіальними центрами соціального обслуговування». Потрібно зазначити, що за весь досліджуваний період величина цього показника збільшилася тільки у Вінницькій (базисний коефіцієнт зростання становив 1,264), Дніпропетровській (1,034), Закарпатській (1,110), Київській (1,271), Сумській (1,127) і Харківській (1,160) областях. Найбільше регіонів у яких ланцюговий коефіцієнт зростання був більшим одиниці було у 2014 р. (21 одиниця), а найменше у 2019 р. (3 одиниці).

Динаміка процесів у освітній галузі досліджувалася з використанням таких первинних показників: «Охоплення дітей закладами дошкільної освіти за регіонами (міські поселення та сільська місцевість)», «Кількість учнів, слухачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у розрахунку на 10000 населення» і «Кількість студентів закладів вищої освіти у розрахунку на 10000 населення». Якщо величина першого з цих трьох показників з 2013 по 2019 рік у всіх регіонах збільшилася, то другого і третього у всіх регіонах зменшилася. Щодо щорічного збільшення чи зменшення величин цих показників, то значення першого з цих показників у 2014 р. зросло у всіх регіонах України, в 2017 і 2018 роках – у всіх крім м. Київ, а в 2019 р. – тільки у 12 регіонах країни. Величина другого з цих показників зменшилася у 2014 і 2018 роках у всіх регіонах, у 2015-2017 рр. – за винятком 1-2 регіонів і в 2019 р. – за винятком 5 регіонів.

Останній з досліджуваних нами первинних показників це «Кількість виявлених злочинів (випадків)». Величина його зменшилася за період з 2013 по 2019 рік тільки у дев'яти областях. Найбільше її зростання за цей період відбулося у Миколаївській (1,358) і Чернігівській (1,362) областях. Найгірші зміни у регіонах і в Україні загалом відбулися у 2015 році. Величина ланцюгового коефіцієнта зростання вказаного показника у цьому році була більшою одиниці у всіх регіонах за винятком Сумської області. У 2014 і 2016-2019 рр. величина цього коефіцієнта була більшою одиниці

відповідно у 15, 14, 5, 4 і 5 регіонах. Результати цих розрахунків вказують поступове поліпшення криміногенної ситуації в регіонах України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі виконаного аналізу первинних показників, які характеризують соціально-економічні процеси можна зробити висновок, що розвиток цих процесів за 2013-2019 рр. у всіх регіонах України дещо погіршився. На це вказують розраховані за цей період величини базисного коефіцієнта зростання цих показників. Хоча якщо брати до розгляду розраховані значення ланцюгового коефіцієнта зростання тільки за останні рік-два, то для значної кількості регіонів ситуація за ці роки поліпшилася. Величини декількох показників-стимуляторів за досліджуваний період збільшилися. Зокрема, збільшилися обсяги виконуваних будівельних робіт, доходи і капітальні видатки місцевих бюджетів, частка домогосподарств, які мають доступ до інтернету вдома, загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення, величини показників, які характеризують охорону здоров'я населення, а також поліпшилося охоплення дітей закладами дошкільної освіти. Це трохи нівелювало негативний розвиток досліджуваних процесів.

Враховуючи потребу в узагальнюючому оцінюванні тенденцій розвитку соціально-економічних процесів в подальших дослідженнях доцільно використати методи багатовимірної статистичного аналізу і скористатись алгоритмами побудови комплексних (інтегральних) показників, величини яких дали б змогу більш детально визначити ці тенденції.

1. Бандур С. І., Заяць Т. А., Терон І. В. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. К.: РВПС України НАН України – ТОВ „ПРИНТ ЕКСПРЕС”, 2002. 250 с.
2. Бурдун А. В. Цілі та критерії соціально-економічного розвитку регіону. *Державне будівництво*. 2008. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37.
3. Долішній М. Регіональна соціально-економічна політика. *Регіональна економіка*. 1997. № 2. С. 16–27.
4. Капітан В. Поняття то роль соціальних процесів у забезпеченні економічної безпеки. *Демократичне врядування*. 2012. №10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_26.
5. Коломійчук В.С., Шевчук Л.Т., Шульц С.Л. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону. Тернопіль. 2002. 277 с.
6. Лібанова Е. Соціально-економічна політика держави та її вплив на зміну соціальної структури суспільства. *Україна: аспекти праці*. 1999. № 8. С. 19-26.
7. Никончук В.М. Соціально-економічний розвиток суспільства. *Сталий розвиток економіки*. 2014. №1(23). С. 26-31
8. Присенко Г. В., Равікович Є. І. Прогнозування соціально-економічних процесів. К. КНЕУ. 2005. 378 с.
9. Радзівська С. Глобальні економічні процеси і Україна. *Міжнародна економічна політика*. 2001. №1 (20). С. 80-104.
10. Тимошенко Л. М., Сімахова А. О. Соціально-економічний розвиток і його кероване забезпечення в умовах інноваційної моделі суспільної динаміки. *Механізм регулювання економіки*. 2015. №1. С. 68-78.
11. Транченко Л.В. Аналіз та проблеми соціально-економічного розвитку села. *Інвестиції: практика та досвід* № 5. 2012. С. 66-68.
12. Ярошенко І.В. Аналіз соціально-економічного розвитку проблемних регіонів країн Європейського Союзу. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 45-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3_8.

13. Приймак В.І., Прийма С.С. Теоретичні основи трактування поняття «Соціально-економічні процеси в ринковій економіці». *Причорноморські економічні студії*. Вип. 57, 2020. С. 51-56. URL: <https://doi.org/10.32843/bses>
14. Приймак В. Регіональні ринки праці України: трансформація та механізми регулювання: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 256 с.

References

1. Bandur S. I., Zajacj T. A., Teron I. V. (2002) Suchasna rehionaljna socialjno-ekonomichna polityka derzhavy: teoriya, metodologhija, praktyka [Modern regional socio-economic policy of the state: theory, methodology, practice] K.: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy – TOV „PRYNT EKSPRES”, 2002. 250 p. [in Ukrainian].
2. Burdun A. V. (2008) Cili ta kryteriji socialjno-ekonomichnogho rozvytku rehionu [Goals and criteria of socio-economic development of the region]. *Derzhavne budivnytvo*. No. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2008_1_37. [in Ukrainian].
3. Dolishnij M. (1997) Rehionaljna socialjno-ekonomichna polityka [Regional socio-economic policy]. *Rehionaljna ekonomika*. No. 2. pp. 16-27. [in Ukrainian].
4. Kapitan V. (2012) Ponjattja to rolj socialjnykh procesiv u zabezpechenni ekonomichnoji bezpeky [The concept is the role of social processes in ensuring economic security]. *Demokratychna vraduvannja*. No.10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_26. [in Ukrainian].
5. Kolomijchuk V.S., Shevchuk L.T., Shuljc S.L. (2002) Strateghichni zasady socialjno-ekonomichnogho rozvytku rehionu [Strategic principles of socio-economic development of the region]. Ternopilj. 277 p. [in Ukrainian].
6. Libanova E. (1999) Socialjno-ekonomichna polityka derzhavy ta jiji vplyv na zminu socialjnoji struktury suspiljstva [Socio-economic policy of the state and its impact on changing the social structure of society]. *Ukrajina: aspekty praci*. No. 8. pp. 19-26. [in Ukrainian].
7. Nykonchuk V.M. (2014) Socialjno-ekonomichnyj rozvytok suspiljstva [Socio-economic development of society]. *Stalij rozvytok ekonomiky*. No.1(23). pp. 26-31. [in Ukrainian].
8. Prysenko Gh. V., Ravikovych Je. I. (2005) Proghnozuvannja socialjno-ekonomichnykh procesiv [Forecasting of socio-economic processes]. K. KNEU. 2005. 378 p. [in Ukrainian].
9. Radzijejsjka S. (2001) Ghlobaljni ekonomichni procesy i Ukrajina [Global economic processes and Ukraine]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*. No. 1 (20). pp. 80-104. [in Ukrainian].
10. Tymoshenko L. M., Simakhova A. O. (2015) Socialjno-ekonomichnyj rozvytok i jogho kerovane zabezpechennja v umovakh innovacijnoji modeli suspiljnoji dynamiky [Socio-economic development and its managed provision in the conditions of innovative model of social dynamics]. *Mekhanizm rehuljuvannja ekonomiky*. No.1. p. 68-78. [in Ukrainian].
11. Tranchenko L.V. (2012) Analiz ta problemy socialjno-ekonomichnogho rozvytku sela [Analysis and problems of socio-economic development of the village]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*. No.5. pp. 66-68. [in Ukrainian].
12. Jaroshenko I.V. (2014) Analiz socialjno-ekonomichnogho rozvytku problemnykh rehioniv krajin Jevropejskogho Sojuzu [Analysis of socio-economic development of problem regions of the European Union]. *Problemy ekonomiky*. No. 3. pp. 45-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3_8. [in Ukrainian].
13. Pryimak V.I., Pryima S.S. (2020) Teoretychni osnovy traktuvannja ponjattja socialjno-ekonomichni procesy v rynkovij ekonomici [Theoretical basis of interpretation of the concept socio-economic processes in market economy]. *Prychornomorsjki ekonomichni studiji*. Vol. 57, p. 51-56. URL: <https://doi.org/10.32843/bses>. [in Ukrainian].

14. Pryimak V.I. (2003) *Rehionalni rynky pratsi Ukrainy: transformatsiia ta mekhanizmy rehuliuвання: Monohrafiia* [Regional labour markets of Ukraine: transformation and the mechanism of their regulation: Monograph]. Ivan Franko National University of Lviv Publishing Center. 256 p. [in Ukrainian].

PECULIARITIES OF DYNAMICS OF FACTORS OF SOCIO-ECONOMIC PROCESSES IN UKRAINE AND ITS REGIONS

Svitlana Pryima

*Ivan Franko National University of Lviv,
79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18,
e-mail: svitlana.pryima@lnu.edu.ua*

Annotation. The article analyzes the values of primary indicators that characterize the socio-economic processes in the regions of Ukraine and examines the features of their dynamics. The analysis was performed using algorithms for calculating the baseline and chain-growth coefficients of these indicators. The calculations of these coefficients were performed for ten economic and 13 primary social indicators from 2013 to 2019. The considered processes are closely interconnected. And the links between economic and social processes are quite complex, mainly due to the contradictory nature of man. Therefore, it is advisable to study them together to form an effective public administration. Management decisions made by public authorities should be based on information about the state of the facility or management process at a particular point in time and the trends and rate of change taking place at that facility. Therefore, periodic surveys of these objects are required. You need to study the state of these objects, the direction of their changes over time, and the speed of these changes. This also applies to the management of socio-economic processes both in the country as a whole and in its regions. In addition, it is necessary to know how the primary factors that characterize certain aspects of the studied processes behave, i.e., describe specific components of these processes.

The calculations showed that the development of socio-economic processes during the study period in all regions of Ukraine deteriorated slightly. However, the values of several indicators-stimulants during this period increased. Furthermore, the calculated values of the chain growth rate for most primary indicators indicate that the socio-economic situation has improved for a significant number of regions over the last two years. In particular, the volume of construction work performed, revenues and capital expenditures of local budgets, the share of households that have access to the Internet at home, the total area of housing per capita, the values of indicators that characterize public health, and improved coverage of children by preschool institutions.

The analysis results will help make recommendations for improving the regional socio-economic policy of management of these processes.

Keywords: socio-economic processes, primary indicator, basic growth rate, chain growth rate, region.

*Стаття надійшла до редколегії 13.10.2021
Прийнята до друку 24.11.2021*